

Inledning

Oscar Pripp

Föreliggande nummer av Nätverket är resultatet av en förfrågan som gick ut till etnologer och folklorister i Sverige, Norge och Danmark. Det var en undran från redaktionen över vilka som ägnar sig åt frågor som berör Internet. Huvudtanken var att komma i kontakt med skribenter som i ett nätverksnummer skulle kunna ge en bred bild av de internetrelaterade spörsmål som etnologer och folklorister idag ägnar sig åt. Tanken var också att åstadkomma ett nummer som lättillgängligt kan användas för en intern vetenskaplig diskussion, för spridning av idéer och kunskaper mellan oss som forskare, lärare och andra verksamma inom kultursektorn samt inte minst att erbjuda institutionerna lättåtkomlig kurslitteratur i ämnet.

Vid etnologiska avdelningen vid Uppsala universitet har intresset för frågor om Internet varit stort under många år. 2001, exempelvis, arrangerade avdelningen under professor Gösta Arvastsons ledning en internationell konferens, "IT-users and Producers in an Evolving Sociocultural Context", vilken också resulterade i ett temanummer av Nätverket (2002:11, *natverket.etnologi.uu.se*). I detta nummer skrev Arvastson i sina "Closing Remarks":

Computers and cybercultures are raising questions about human experiences of society. Primarily these questions are related to the individual's organisation of everyday life: speed, time and space, and a multitude of social experiences and socialities that represent his or her life-world. This might empower our image of the future, with new perspectives, related to the communication of roles and identities on the net, and the complexity of the "computer user" as an organising form of people and collective life. (Arvastson 2002:94)

En slutsats utifrån bidragen till detta nummer, åtta år senare, är att dagens forskning upprätthåller sig vid de frågor som Arvastson pekade ut. En rad forskare problematiserar gränsdragningar mellan vardagslivets livsvärldar och virtuella världar. De undersöker interaktiviteten mellan det som sker on-line och off-line, ackumulerar kunskap om hur gränser suddas ut och hur analoga erfarenheter och vardagsliv översätts digitalt och tvärt om. Etnologer och folklorister

fokuserar också vilken roll nätet spelar i människors vardagsliv, men även hur det som utspelar sig on-line är påverkat av livet off-line, om det nu är relevant att göra denna uppdelning istället för att se det som ett och samma vardagsliv, oavsett om det sker on-line eller off-line. De frågor som presenteras i detta nummer handlar också om hur Internet ska förstås som fenomen, som social och kulturell kontext, och med vilka metoder och verktyg kvalitativt inriktade forskare kan navigera i detta hav av tillgängligt material.

Charlotte S. H. Jensen från Nationalmuseet i Köpenhamn öppnar numret med en artikel om nätets utveckling, i och med introduktionen av "web 2", mot att bli allt mer dialogiskt och kommunikativt. Jensen pekar på en rad områden som därav borde vara av särskilt intresse för etnologiska och folkloristiska undersökningar. Det handlar exempelvis om hur kulturhistoria brukas i dialogisk form inom sociala medier, hur kulturinstitutionerna suddar ut gränsen producent/brukare samt hur traditioner och händelser förskjuts mellan virtuella världar och real life.

Mads Dupont Breddam och Astrid Pernille Jespersen från Köpenhamns universitet fördjupar frågan om relationen real life och det virtuella. De arbetar med etnografiska reflexiva undersökningsmetoder som involverar brukare i innovationsprocesser, så kallad praktikorienterad innovation. Genom ett "etnologiskt designspel" utvecklar de hur människor kan handla livsmedel on-line. Och via så kallade "surfing conversations" analyserar de brukarnas/konsumenternas olika slags vardagsliv som grund för utvecklingen av den interaktiva handeln med livsmedel.

Cecilia Fredriksson från Lunds universitet utvecklar temat e-handel vidare. Här är det författarens egen reflexiva praktik som nät-shoppare som utgör empiriskt centrum för forskningen om analog och digital vardagsverklighet. Fredriksson ställer sig härigenom frågor om vilka kulturella uttryck och praktiker som karaktäriserar e-handeln och vad det är som skapar värden för virtuella butiker. Hon analyserar fram en rad grundläggande empiriska och teoretiska aspekter på dagens e-handel och placerar därmed detta "nätbruk" i en större kulturell kontext.

Hanna Jansson från Uppsala universitet (fr.o.m. ht 2010 Stockholms universitet) konkretiserar metoddiskussionen om hur den kvalitativt inriktade forskaren kan finna vägar i obegränsade materialmängder på nätet. Hon fokuserar också metoder för att forska om själva översättningsprocessen, hur det går till när de analoga objekten formateras digitalt och tvärtom. Janssons bidrag som bland annat utgår från en studie om stick-bloggar visar med all tydlighet hur gränssättningen mellan det fysiska och det virtuella kan problematiseras och utmanas.

Robert Willim från Lunds universitet bidrar ytterligare med att ta fram metoder för kvalitativ analys av företeelser på nätet. Han pekar på hur pass få forskare som uppmärksammar mjukvarornas kulturella inre logiker, exempelvis hos de program vi använder för ordbehandling, informationssökning, mm. Willim uppmärksammar behovet av att utveckla såväl systematiska (algoritmiska) metoder som handgrepp som ger utrymme för det slumpmässiga (irreguljära metoder) och vad han kallar för ”algoritmiserad serendipitet”, där regelmässig systematik och slumpmässighet korsas i en och samma metod.

Charlotte Hagström från Lunds universitet experimenterar med kvalitativt utforskande av förhållandet mellan det virtuella och real life. Hennes avatar i spelet ”World of Warcraft” (WoW) bedriver fältarbete och har handledning med studenters avatarer. Hagström gör också ett slags intersektionell analys av hur avatarer inom WoW namnges, vilket speglar socialt och kulturellt relevanta kategorier i såväl spelets hårda värld som in real life.

Jenny Gunnarsson från Södertörns högskola framhåller också det egna deltagandet som metod och lyfter fram metodologiska frågor för den kvalitativt inriktade forskaren. Hon diskuterar hur mikroberättandet i feministiska bloggar är en del av vardagslivet genom att de både speglar personliga vardagserfarenheter och dessutom ofta är skapade i hemmen eller i andra vardagssammanhang. Hon skriver också om sina egna experiment med att driva en blogg och det hon kallar för reflexiv teknikanvändning, där forskaren är en reflexiv medskapare, som en metod att förstå bloggteknologin som en meningsskapande teknologi.

Sverker Hyltén-Cavallius från Stockholms universitet diskuterar sin undervisning med att få etnologstudenter att utforska nätet utifrån kulturanalytiska perspektiv. Han tar till exempel upp skillnaden mellan vardagssurfande och vetenskapligt surfande och gör en systematisk genomgång av vilka aspekter man kan göra studenterna uppmärksamma på när det gäller nätet som kontext. Det kan handla om länkars normativa

närvaro, hur det visuella byggs upp för att signalera identifikation eller regelrätt analys av texter.

Lars Kaijser från Stockholms universitet undersöker Internets konstitution genom att utgå ifrån hur Beatles framställs i samband med att gruppens samtliga originalskivor släpptes på nytt på cd 2009. En av Kaijsers grundläggande resonemang kretsar kring hur framställningen, bestående av en mångfald av röster, villkoras av nätets uppbyggnad. Artikeln breddar vår förståelse av hur nätets konstitution är en förutsättning för meningsproduktion, i detta fall kring en central ikon, laddad med känslor och personliga förhållningssätt.

Anders Gustavsson från Universitetet i Oslo undersöker det ökade bruket att sörja husdjur, i detta fall katter, på minnessidor på nätet. Han analyserar fram ett antal bärande teman vilka säger mycket om de förändringar som skett i människors sätt att förhålla sig till sina husdjur. Det empiriska materialet visar närgånget de sörjandes inre tankar och hur de på ett meningsskapande plan förstår sina djur. Gustavsson skriver att minnessidorna tycks fylla en alldeles särskild uppgift i en tid då döden tabuerats och framförallt privatiserats. Internet ses som ett offentligt rum där man under pseudonym kan uttrycka sina inre känslor och få respons från deltagande okända människor.

Eva Fägerborg belyser kort och översiktligt några frågor om nätet och digitala medier utifrån museernas horisont och framförallt utifrån samtidsdokumentationen. Hon tar till exempel upp möjligheter och problem med att betrakta Internet som ett *fält* för materialinsamling, undersökning, dokumentation och inte minst som en arena för museerna att synas på. Andra aspekter som Fägerborg problematiserar är Internet som *verktyg* och som *kommunikation*. Artikeln avslutas med en lista med ett urval av länktips.

Numret avrundas av Tove Ingebjørg Fjell från Institutt for kulturstudier og kunsthistorie i Bergen. Hon problematiserar en rad centrala frågor som kulturforskare ställs inför då material ska hämtas från nätet. Ett av dessa problem är hur forskaren ska hantera insändare och inlägg av mer känslig natur. Avsändarna kan visserligen uppfatta sina privata texter och bilder som offentliggjorda, men inte som offentliga och därmed fria att lyftas ur sina sammanhang för att exempelvis sättas in i forskningskontexter. Ett annat problem är svårigheten att anonymisera källor på ett betryggande sätt på grund av dagens effektiva sökverktyg. Hur ska invidskyddet kunna tillgodoses och vilka fällor finns det? Med Tove Ingebjørg Fjells artikel landar temanumret i konkreta etiska frågor och i en etisk diskussion med bäring långt in i framtiden.